

Tjänsteskrivelse

Datum

2026-03-10

Vår referens

Anna Westberg

Stadsjurist

Anna.Westberg@malmö.se

Remiss - Betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122), STK-2026-367 SBN-2026-183

Sammanfattning

Regeringskansliet har översänt delbetänkande från miljöutredningen, En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122) på remiss. Stadsbyggnadskontoret ställer sig positiv till flertalet förslag men anser att förslag om att begränsa samrådskretsen vid planläggning samt att införa avgift för överklaga beslut enligt plan- och bygglagen inte bör genomföras.

Förslag till beslut

1. Stadsbyggnadsnämnden lämnar yttrande enligt förvaltningens förslag.

Beslutsunderlag

- En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122)
- G-Tjänsteskrivelse SBN 2026-03-25 Kortare instanskedja för mark- och miljöärenden
- Förslag till yttrande SBN 2026-03-25 Kortare instanskedja för mark- och miljöärenden

Beslutsplanering

Stadsbyggnadsnämnden 2026-03-25

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Regeringskansliet har översänt delbetänkande från miljötillståndsutredningen, En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122) på remiss till bl.a. Malmö stad. Syftet med föreslagna ändringar i bl.a. miljöbalken och plan- och bygglagen, PBL är bl.a. att åstadkomma en effektivare överprövning för mark- och miljöärenden. Kommunstyrelsen har begärt yttrande från stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och miljönämnden angående remissen.

Förslagen enligt delbetänkandet beskrivs i korthet nedan.

Föreslagna ändringar som berör instansordning/överprövning:

- Utredningen föreslår att kommunala beslut om lov, start- och slutbesked, förhandsbesked och tillsyn enligt plan- och bygglagen inte längre ska överklagas till länsstyrelserna utan i stället ska överklagas direkt till mark- och miljödomstolarna. Detta skulle i så fall innebära att instansordningen blir densamma som för kommunala beslut att anta detaljplaner. Utredningen gör bedömningen att en sådan förändring leder till en effektivare prövningsordning som kommer ett större kollektiv till godo, att rättssäkerheten stärks genom att den enskilde snabbare får ett slutligt avgörande av saken och att kostnaderna för den sammantagna prövningen kommer att sjunka. Vidare renodlas länsstyrelsens uppdrag som tillsynsvägledande myndighet inom plan- och byggområdet och som ansvarig myndighet för den tillsyn som överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser innebär.
- På motsvarande sätt som för kommunala beslut enligt plan- och bygglagen föreslår utredningen att länsstyrelsen slopas i instansordningen för sådana ärenden enligt miljöbalken som inleds i en kommun.
- Nuvarande möjlighet för Mark- och miljööverdomstolen att genom en ventil i vissa fall tillåta att en dom eller ett beslut i mål enligt plan- och bygglagen får överklagas till Högsta domstolen, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av domstolen, slopas.
- Utredningen har övervägt att, på motsvarande sätt som för mål enligt plan- och bygglagen, slopa Mark- och miljööverdomstolens möjlighet att öppna en ventil för överklagande av domar enligt fastighetsbildningslagen till Högsta domstolen men gjort bedömningen att nuvarande ordning bör kvarstå.

- Mark- och miljööverdomstolens roll som prejudikatinstans förstärks. Dispensgrunderna för Mark- och miljööverdomstolen föreslås begränsas i sådana mål enligt miljöbalken och plan- och bygglagen i sådana mål som Mark- och miljööverdomstolen prövar som sista instans. Utredningen bedömer att dispensgrunderna bör begränsas till prejudikatsdispens och de nuvarande dispensgrunderna ändrings- respektive granskningsdispens bör således slopas för sådana mål. Prövningstillstånd kan begränsas till en isolerad prejudikatfråga. Bestämmelsen om prövningstillstånd görs fakultativ i likhet med vad som i dag gäller för andra domstolar med motsvarande roll vilket innebär att det kommer att vara upp till Mark- och miljööverdomstolen att avgöra om prövningstillstånd bör meddelas även om skälen är uppfyllda.
- Utredningen föreslår att den som överklagar vissa beslut till mark- och miljödomstol och vissa domar till Mark- och miljööverdomstolen ska betala en avgift för att överklagandet ska prövas. Det gäller bl.a. mål eller ärende om detaljplan, områdesbestämmelser, lov eller förhandsbesked enligt plan- och bygglagen. Kravet på att betala avgiften bör inte gälla om den klagande är en part som företräder det allmänna eller om den klagande har ett ekonomiskt underlag enligt 38 § rättshjälpslagen som inte överstiger 260 000 kronor. Avgiften betalas tillbaka helt vid bifall och till hälften vid delvis bifall till överklagandet. Utredningen gör bedömningen att en lämplig nivå för en avgift för överklagande till mark- och miljödomstol är 1 000 kronor och för överklagande till Mark- och miljööverdomstolen 2 000 kronor. En avgift i den nivån kan enligt utredningen inte anses vara så hög att den kommer att avskräcka någon med ett välgrundat anspråk att få sin sak prövad. Den skulle därmed inte komma i konflikt med den enskildes grundläggande rätt till domstolsprövning.
- Fullföljdsförbud föreslås avseende beslut om avvising av överklagande vid mark- och miljödomstol
- Klagorätten för enskilda och organisationer på mark- och miljöområdet bör inte begränsas. Utredningen gör bedömningen att det inte är lämpligt att i lag begränsa klagorätten med utgångspunkt i den klagandes motiv för ett överklagande. Mot bakgrund av EU-domstolens praxis finns inte heller möjlighet att begränsa enskilda och organisationers klagorätt på mark- och miljöområdet och är inte heller lämpligt att införa nya regler om att klagorätt är beroende av viss inledande aktivitet i ärendet, i syfte att begränsa klagorätten.

- Ytterligare förslag som berör processuella frågor i mark- och miljödomstolarna är möjlighet till förstärkt sammansättning vid prövning av fråga av principiell betydelse införs, endomarbehörighet vid avgörande av frågan om prövningstillstånd om frågan är enkel, mer samordnad reglering av när och hur mål som rör försvaret ska överlämnas till regeringen samt krav på tidsfrist för meddelande av dom efter huvudförhandling eller sammanträde.

Förslagna ändringar i syfte att förenkla och förtydliga detaljplaneprocessen:

- Processen för planeringsbesked dvs besked från länsstyrelsen under arbetet med att ta fram en detaljplan förenklas genom att samrådet med tillhörande processteg slopas.
- Samrådsprocessen vid planläggning i detaljplan förtydligas:
 - undersökningen angående betydande miljöpåverkan ska göras innan samrådet av planförslaget
 - inget krav på samråd i frågan om planens betydande miljöpåverkan om kommunen redan i identifieringen har kommit fram till att en strategisk miljöbedömning ska göras
 - beskrivningen av planens miljökonsekvenser är sådant underlag som ska finnas med i planbeskrivningen vid granskningen i de fall planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan
 - slutligen bör tydliggöras när en planbeskrivning ska uppfylla de krav som framgår av 6 kap. 16 och 43 §§ miljöbalken.
- Samrådskretsen vid planläggning i detaljplan begränsas. Tidigare krav på samråd med hyresgästorganisation samt generella krav på samråd med alla kända bostadsrättshavare, hyresgäster och boende som berörs slopas. Förslaget kommer enligt utredningen att minska kommunens utredningsbörda avseende vilka som är berörda av ett planförslag. De tydligare bestämmelserna bör också medföra att risken för att en plan upphävs med hänvisning till att underrättelse-skyldigheten inte har uppfyllts minskar. Detta bör i sin tur bidra till att planbesluten generellt får laga kraft snabbare.
- Bestämmelser om plankostnadsavtal införs. Av bestämmelserna framgår att kommunen får ingå ett avtal om fördelning av kostnaderna mellan kommunen och en byggherre eller annan för sådana åtgärder som behövs för att upprätta eller ändra detaljplaner.

- Bestämmelserna om krav på utredning vid planläggning bör inte ändras. Däremot bör Boverket ges i uppdrag att ta fram en ny samlad vägledning om detaljplaneprocessen och vilka utredningar som bör krävas beroende på ändamålet med planen och platsens förutsättningar. Utredningen gör också bedömningen att Boverket och Lantmäteriet bör ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett digitalt stöd för kommunerna i detaljplaneprocessen.

Stadsbyggnadskontoret ser i huvudsak positivt på utredningens förslag, framför allt vad gäller förändring av instansordning och föreslagna förtydliganden gällande detaljplaneprocessen. Stadsbyggnadskontoret menar däremot att förslaget om avgift för överklagande av domar och beslut inte bör införas. Stadsbyggnadskontoret avstyrker även förslaget att begränsa samrådskretsen i detaljplaneärenden.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter framgår av förslag till yttrande till kommunstyrelsen.

Ansvariga

Marcus Horning Stadsbyggnadsdirektör